

УДК 371:811.161.2

Л.О. Базиль
м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Загальна постановка проблеми та обґрунтування її актуальності. В умовах розвитку полікультурного та інформаційно-технологічного простору, обумовленого динамікою прогресу людства, особливої уваги потребують проблеми, пов'язані із підвищенням якісного рівня підготовки компетентного вчителя української мови і літератури. Словесники з розвинутою літературознавчою компетентністю, використовуючи невичерпний потенціал художнього слова, спроможні виховувати достойні покоління нащадків нової генерації. На основі адекватного мистецькій природі сприйняття, осмислення та усвідомлення текстів, дослідження мовомислення письменників, педагоги-філологи впливають на ціннісно-світоглядні орієнтири учнів, особистісний сенс життєдіяльності вихованців, розкривають перед ними цінності вітчизняної й світової культури, загальнолюдські, високоморальні, християнські ідеали, корегують естетичні смаки, розвивають уміння нестандартно, творчо мислити в життєво ненормованих ситуаціях. Головним завданням учителя української мови і літератури має бути творення особистості школяра як активного громадянина, здатного не тільки до швидкої адаптації в нестабільному суспільстві, а й до постійного саморозвитку і самовдосконалення, який гідно представлятиме й утверджуватиме свою країну у світовому просторі.

З огляду на означене, виникає об'єктивна потреба перегляду професійної освіти майбутнього вчителя української мови і літератури крізь призму сучасних освітніх парадигм, що утверджують самоцінність людини й сприяють підготовці фахівців зі світоглядними позиціями та ціннісними орієнтирами, адекватними рівню сучасної культури, фундаментальними й водночас універсальними знаннями, розвиненими здібностями й вміннями для ефективного здійснення філологічної освіти і виховання творчих, гармонійних особистостей учнів, здатних адаптуватися в динамічному просторі шляхом опанування смислових концептів і цінностей художньої словесності, використовуючи прогресивні методологічні підходи літературознавчої, психологічної та педагогічної наук, новітні форми, технології, методики, засоби навчання та виховання. Реалізація такої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на етапі трансформації освітньої парадигми (з «освіта на все життя» на «освіта впродовж усього життя») забезпечується моделюванням освітнього простору на засадах новітньої методологічної думки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окремі питання, пов'язані з професійною підготовкою компетентних учителів-філологів упродовж двох останніх десятиліть висвітлюються у наукових публікаціях Н. Голуб, В. Коваль, О. Куцевол, Л. Мацько, Н. Остапенко, В. Погребенника, О. Семеног, Т. Симоненко, І. Соколової та ін. Науковцями сформульовано основні положення системи професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури, проаналізовано теоретичні і методологічні засади підготовки педагогів-філологів за двома спеціальностями, осмислено окремі тенденції розвитку лінгводидактики. Активно розробляються питання щодо практичної реалізації компетентнісного підходу в освітньому просторі принагідно до конкретних навчальних курсів, локальних освітніх середовищ. У сучасних дослідженнях, що тематично стосуються проблеми підготовки майбутніх філологів, масштабно вживаються поняття з філософії та філософії освіти, лінгвістики, літературознавства, фольклористики, мистецтвознавства, соціології, психології, психопедагогіки, герменевтики, читачезнавства тощо.

З огляду на зазначене, постає необхідність в уточненні підходів, що утворюють методологічне підґрунтя впровадження компетентнісного підходу в систему професійної підготовки вчителів української мови і літератури, яка потребує зосередження уваги на специфіці літературознавчої діяльності, детермінованої не тільки методологією

літературознавства, а й метою, завданнями, змістом і методиками викладання професійно зорієнтованих курсів, що й окреслює **мету статті**.

Виклад основного змісту. Студіювання психолого-педагогічних досліджень переконує в поліпарадигмальності сучасної методології педагогічної і психологічної наук. Серед методологічних підходів, які складають фундаментальну базу дослідження, назовемо на філософському рівні методології — системний, синергетичний, екзистенціальний підходи; загальнонауковому рівні — особистісно-зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний, діяльнісно-компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний; на конкретно науковому — інтегративний, герменевтичний, контекстуальний, креативний. Означені підходи у своїй сукупності впливають на оновлення професійної підготовки майбутнього педагога-філолога, розвиток комплексу його компетентностей, забезпечуючи ефективність професіогенезу особистості, успішну її реалізацію у змінному соціокультурному просторі, сприяють домінуванню розвитку літературознавчої компетентності.

Так, на основні ідей системного підходу можливим є збагнення складної сутності літературознавчої компетентності як багаторівневого ієрархічного утворення, сформованого на основі позицій цілісності й взаємозумовленості структурних і функціональних її компонентів, зв'язків між окремими елементами системи; ознак цілісності набуває розвиток, обґрунтовується його цілеспрямованість, координованість, ієрархія рівнів через виділення системоутворювальних елементів або механізмів. Водночас системний підхід зумовлює динаміку розвою літературознавчої компетентності як цілісної системи професіогенезу людини у вищій школі, закладах післядипломної освіти, академічних установах, самоосвіті й подальшому творчому розвитку і саморозвитку в процесі професійної діяльності, детермінує визначення внутрішніх взаємозв'язків, взаємодії із об'єктами зовнішнього середовища й забезпечує побудову моделі, відповідно до якої відбувається реалізація теоретичних пошуків у практичній діяльності. Системотвірним елементом у розвитку літературознавчої компетентності є підсистема, що забезпечує самоорганізацію (самопідготовку, самореалізацію), самоактуалізацію і саморозвиток особистості майбутнього вчителя української мови і літератури у процесі вирішення професійних завдань загалом і літературознавчих зокрема.

Реалізація синергетичного підходу в розвитку літературознавчої компетентності полягає в можливості синтезу позитивних елементів кожного з видів освітньої і літературознавчої діяльності студентів-філологів у новій філософії освіти для формування філологічних умінь, розвитку творчих якостей, філологічної і читацької культури, використанні досягнень різних літературознавчих шкіл до опанування мистецькою спадщиною й феноменом художнього мислення українських письменників тощо. Застосування ідей синергетики зорієнтовує на усвідомлення літературознавчої компетентності як складної структури, здатної до самоорганізації, сукупності універсальних об'єднуювальних підвалин, із допомогою яких можна цілісно (тобто шляхом вияву причинових залежностей) обґрунтувати взаємозв'язки між ними (за І. Пригожиним), а процес її розвитку уявити як нелінійний. Застосування положень синергетичного підходу до особистості студента утверджує ідею активізації його сил і здібностей, ініціює пошук і створення власних шляхів саморозвитку. А синергетика в дослідженні розвитку літературознавчої компетентності постає як «креативний принцип самотворення» (Н. Гузій).

Урахування в розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури ідей синергетики як процесу самодетермінації особистості обумовлює необхідність застосування екзистенціального підходу. Відтак розвиток досліджуваного феномену буде можливим за умови усвідомлення студентом сенсу власного буття і себе як складної екзистенціальної системи. Відповідно до означеного підходу, літературознавчі знання, усвідомлені у результаті пережитих спостережень, вражень, у процесі вже встановлених чи таких, що встановлюються, відносин, відрізняються вищим рівнем усвідомленості й міцності, аніж «нав'язана» чи механічно запам'ятована інформація. Тому важливо, щоб студенти пізнавали й усвідомлювати сутність літературознавчої діяльності і майбутньої професійної праці

на основі переживань і відношень, пов'язаних із її виконанням. Реалізація екзистенціального підходу орієнтує на виконання такого завдання: виховати особистість, підготовлену до оптимального повноцінного існування на основі максимального використання власних потенційних можливостей і самореалізації.

Особистісно-зорієнтований підхід у розвитку літературознавчої компетентності студентів-філологів передбачає зіставлення означеного процесу з їхнім особистісно-професійним розвитком у цілісності інтелектуального, емоційно-вольового зростання та таких якостей, як відповідальність, духовність, толерантність, через оновлення змісту фахової освіти й організаційно-управлінських форм освітнього процесу. Особистісно-зорієнтований підхід в умовах компетентнісної освітньої парадигми позитивно впливає, по-перше, на формування професійної мотивації щодо самореалізації в майбутній професійній діяльності, в якій виявляється і набуває подальшого розвитку літературознавча компетентність, а по-друге, на трансформацію особистісного відповідального ставлення до літературознавчої діяльності і розвитку читацької культури молоді та проектування майбутніми спеціалістами сприятливого освітнього середовища для загальнокультурного розвитку особистості школяра. Отже, застосування означеного підходу до розвитку літературознавчої компетентності уможливило її розуміння та усвідомлення в єдності навчальної і власне літературознавчої діяльності.

Реалізація діяльнісного підходу щодо розвитку літературознавчої компетентності сприяє всебічному й послідовному розташуванню основних компонентів експериментального навчання, коректному визначенню ролей і функцій суб'єктів та умов освітнього процесу, окресленню взаємозв'язків дидактичного (мета, завдання, зміст, форми організації, технології, методи і прийоми навчання) і психологічного (індивідуально-особистісні психічні утворення — позиція, мотиви, цінності, спрямованість, установки, здібності, емоції) аспектів. Діяльнісний підхід забезпечує успішність особистісно-професійного розвитку студентів на основі здійснення літературознавчої праці, що передбачає активізацію потенцій особистості студента і ґрунтується на літературній і літературознавчій творчості, тобто ураховує психологічні механізми активності людини. Таким чином діяльнісний підхід є ефективним способом актуалізації потенційної літературознавчої компетентності особистості в сукупності її проявів і підвищення її індивідуально-особистісного аспекту у багатоманітні цільових і функціональних можливостей, а також забезпечує оновлення професійної загалом і літературознавчої підготовки зокрема на засадах актуальної нині практико-зорієнтованої освітньої парадигми.

Реалізація компетентнісного підходу щодо розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури забезпечує інтегративний педагогічний процес розвитку професійної компетентності і включає розвій літературознавчої компетентності як її невід'ємного складника, що в свою чергу забезпечує реалізацію суспільно необхідної освітньо-виховної функції — формування читацької культури підрастаючого покоління.

Синтез діяльнісного і компетентнісного підходів у розвитку літературознавчої компетентності забезпечує не тільки опанування знань, формування умінь і навичок, а й набуття практичного досвіду, пов'язаного із виконанням різних видів літературознавчої діяльності. При цьому його рівень можна визначити лише на основі методів компетентнісного підходу. Досвід літературознавчої діяльності студентів-філологів у системі професійної підготовки і реалізації спроектованої нами моделі набуває нового сенсу. Означена дидактична одиниця виконує роль внутрішньої рушійної сили, важливої умови саморуху особистості студента-філолога до визначеної мети й виявляється у формі його готовності до певних дій на основі наявних знань, умінь і навичок. У контексті розвитку літературознавчої компетентності діяльнісно-компетентнісний підхід передбачає постійне оновлення змісту літературознавчої діяльності, внаслідок змін у робочих моделях кожного виду праці студента-філолога, що охоплюють опис системи його основних функцій і механізмів, мети, завдань і проблем, а також постійну трансформацію діяльності. Насамперед студент оволодіває досвідом навчально-пізнавальної літературознавчої діяльності академічного типу, в якій моделюються дії фахівців, обговорюються теоретичні питання і проблеми. Далі опановує досвід квазіпрофесійної

діяльності у спеціально створених, сприятливих умовах розвитку літературознавчої компетентності. Відтак у процесі навчання майбутні словесники набувають реального досвіду виконання різних видів літературознавчої діяльності. Трансформація змісту такої активності завершується набуттям досвіду літературознавчої діяльності під час педагогічної практики. Якщо вектор загальновідомого в дидактиці діяльнісного підходу передбачає діяльнісний характер процесу розвитку літературознавчої компетентності, то компетентнісний підхід орієнтує на досягнення студентом сукупності певних результатів, тобто набуття компетенцій. Водночас оволодіння компетенціями неможливо без набуття досвіду діяльності. Діялісно-компетентнісний підхід принагідно до розвитку літературознавчої компетентності передбачає: прозорість мети і завдань освітньої підготовки загалом і кожного навчального курсу зокрема, що опановується майбутніми вчителями української мови і літератури; конкретизацію способу опису й характеристики навчальних результатів із допомогою термінів компетентнісного підходу; розробку й оновлення інструментів оцінювання, адекватних сутності літературознавчої компетентності; узгодженість мети, завдань і процедур оцінювання знань і вмінь студентів-філологів у результаті опанування ними кожного навчального курсу й здобуття літературознавчої освіти загалом.

Абсолютно новим для розвитку літературознавчої компетентності є перевірка літературознавчої компетентності студентів-філологів як особистісно-професійного феномену на предмет наявності чи відсутності в нього досвіду літературознавчої діяльності. Різноманіття способів оцінювання вимагає розробки відповідних навчальних завдань, що ініціюють якісне засвоєння усіх різновидів квазіпрофесійної діяльності студентів. Для вітчизняної освіти є надзвичайно актуальним завдання опанування розмаїття способів і форм оцінювання. Діялісно-компетентнісний підхід у розвитку літературознавчої компетентності сприяє забезпеченню оцінювання знань, умінь і навичок студентів у виконанні літературознавчої діяльності не викладачем літературознавчих курсів, а іншими студентами, тобто на взаємооцінювання чи співоцінювання їхніх навчальних досягнень. Видозміна статусу оцінки квазіпрофесійної діяльності студентів на самооцінювання, перетворення її на постійно використовувану в освітньому процесі дію визнається важливим завданням і умовою продуктивної освітньої підготовки майбутніх фахівців. Адже, якщо система оцінювання стає «прозорою» і критеріальною, то діялісно-компетентнісний підхід у контексті розвитку літературознавчої компетентності може бути ефективним засобом активізації розвитку досліджуваного феномену.

Аксіологічний підхід у розвитку літературознавчої компетентності передбачає актуалізацію професійного світогляду й значущості суб'єктивної позиції студентів, впливає на визначення ціннісних установок щодо майбутньої діяльності, прагнення і готовності до засвоєння культурних цінностей, що зумовлює його пріоритетність у підготовці учителів української мови і літератури. Адже у художній літературі в образній формі гармонійно поєднані духовно-естетичні, раціонально-пізнавальні, ідейні і моральні початки осягнення життя. Майбутній фахівець утворює власну систему цінностей на засадах християнських чеснот, загальнолюдських, гуманістичних ідей і цінностей, видозмінюючи себе і світ. Його реалізація в освітній підготовці майбутніх словесників ґрунтується на визначенні конкретних цінностей, які виконують роль суспільних ідеалів та орієнтирів. Означений підхід є концептуальним підґрунтям для подальшого розвитку педагогічної теорії і практики, уможливаючи визначення стратегії подальшого розвитку різноманітних педагогічних явищ, у т.ч. літературознавчої компетентності.

Урахування ідей акмеологічного підходу у розвитку літературознавчої компетентності уможливує успішне вирішення акмеологічних проблем і завдань, а його реалізація обумовлює прогресивні зміни в змісті, ступенях здатності і готовності до виконання різних видів літературознавчої діяльності, на якій ґрунтується професійна праця вчителя української мови і літератури. Застосування акмеологічного підходу як підґрунтя розвитку літературознавчої компетентності націлене на забезпечення успішного опанування студентами-філологами знань,

способів, методів і технологій, необхідних для їх продуктивної самореалізації у виконанні різних видів літературознавчої діяльності. Сутність упровадження ідей акмеології в процес розвитку літературознавчої компетентності майбутніх педагогів-філологів полягає в зорієнтованості дослідницьких і формувальних впливів на актуалізацію потенційної літературознавчої компетентності студентів шляхом вияву їхнього творчого потенціалу, підвищення рівнів професійної мотивації і мотивації досягнення успіху в діяльності. Це передбачає створення умов, сприятливих для опанування майбутніми словесниками прогресивних, сучасних підходів, методик і технологій сприйняття й осмислення літературно-художніх явищ, навчання і виховання школярів у системі шкільної літературної освіти, самовиховання і саморозвитку. Метою реалізації акмеологічного підходу в експериментальному навчанні є здійснення акмеологічного впливу на вихованців із метою формування у них акмеологічної особистісної спрямованості як центральної властивості й значущого показника професіоналізму, що детермінують активність особистості та визначають її вектор, орієнтують людину на прогресивний розвиток та максимальну творчу самореалізацію. З позицій акмеологічного підходу, розвиток літературознавчої компетентності доцільно усвідомлювати як процес сприяння особистості у досягненні нею вершини особистісно-професійного розвитку.

Доцільність використання інтегративного підходу в розвитку літературознавчої компетентності обумовлюємо складною природою досліджуваного феномену, що забезпечує синтетичне осягнення дійсності, викликане утвердженням нової освітньої парадигми. Реалізація означеного підходу в дослідженні означає поєднання і взаємопроникнення змісту і форм опанування різних навчальних курсів, передбачених ОПП, навчальними планами професійної підготовки вчителів української мови для розвитку літературознавчої компетентності студентів-філологів за принципом їх взаємозв'язку і взаємодоповнюваності, і сприяє завдяки цьому усуненню міждисциплінарної відокремленості у викладанні дисциплін суспільно-гуманітарного, психолого-педагогічного та спеціального циклів. Принагідно до розвитку літературознавчої компетентності інтегративний підхід уможлиблює вирішення суперечностей між динамічним збільшенням обсягу знань і спроможністю їх засвоєння, подоланню фрагментарності соціально-гуманітарних, фундаментальних, спеціальних, методичних знань майбутніх словесників, забезпечує опанування ними зазначених видів знання в комплексі, оволодіння системою універсальних людських цінностей, формує системно-цілісний погляд на літературно-художній простір і світ загалом. У контексті розвитку літературознавчої компетентності інтегративний підхід реалізується на основі використання метапредметної інтеграції, міжпредметної інтеграції та внутрішньопредметної інтеграції. Метапредметна інтеграція передбачає опанування змісту навчальних курсів на основі інтеграції двох форм відображення суспільної свідомості — науки і мистецтва — реалізованої у загальній технології розвитку літературознавчої компетентності. Міжпредметний рівень інтеграції зумовлює появу нових наукових галузей, наприклад, «Психологія літературної творчості», «Педагогічна риторика», «Педагогіка екзистенціалізму», «Педагогічна герменевтика», «Теорія сприйняття і розуміння художнього твору», «Психологія читачької діяльності», «Читачезнавство», утворення синтетичних курсів: «Психоаналіз», «Психоісторія української літератури», «Літературна герменевтика», «Теоретичні основи аналізу художнього твору», «Основи літературознавчих досліджень». «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» та ін., які містять значний потенціал для особистісно-професійного розвитку студентів-філологів. На основі внутрішньопредметних зв'язків, взаємопроникнення і взаємозбагачення навчальної інформації дисциплін відбувається трансформація й ускладнення навчальних дисциплін, які сприяють зростанню рівня літературознавчої компетентності: «Літературно-мистецьке красзнавство», «Порівняльне літературознавство», «Теорія літератури». Інтегровальним центром навчальних знань у межах однієї дисципліни й окремих освітніх курсів у структурі літературознавчої підготовки є спільне понятійне ядро, що включає такі ключові поняття, як художнє слово, художній текст, структура тексту, художній твір, сенс художнього твору, концептосфера художньої творчості, зображально-виражальні засоби, художнє мовлення, автор,

наратор, індивідуальний стиль, літературно-мистецький простір тощо. Інтеграція навчальних курсів відбувається на основі виконання суб'єктами освітнього процесу різних видів літературознавчої діяльності, спрямованих на сприйняття, осмислення, оцінку, інтерпретацію тексту й створення на цьому підґрунті нового продукту.

З огляду на діалогічний характер розвитку літературознавчої компетентності важливим є урахування основних ідей і положень герменевтичного підходу, основним механізмом якого є діалог, що формується шляхом встановлення зв'язків із різними культурологічними контекстами. На основі застосування означеного підходу інтерпретування у комунікації суб'єктів освітнього процесу уможливлється перетворення навчального діалогу на засіб висвітлення світоглядних аспектів особистості. Крізь призму герменевтичного підходу педагогічна діяльність науково-педагогічних працівників, спрямована на розвиток літературознавчої компетентності, і літературознавча праця суб'єктів педагогічного процесу реалізується на основі ґрунтовного розуміння й усвідомлення думок, емоцій і почуттів особистості вихованця. Таким чином інтерпретація перетворюється на тлумачення, яке передбачає розгорнуту рефлексію не тільки «чужих», а й власних контекстів та інтерпретаційних схем.

Герменевтичний підхід як ефективний напрям розвитку літературознавчої компетентності майбутніх словесників застосовується на етапі реалізації дослідницької моделі в освітньому процесі. Особливу увагу при цьому звертаємо на осмислення ціннісно-культурного рівня свідомості студентів як внутрішнього суб'єктивного середовища, що слугує потужним джерелом внутрішньої мотивації і самоорганізації особистості. Така позиція до вирішення наукової проблеми дає можливість виокремити основні положення, що визначають засади і принципи укладання змісту програм навчальних курсів літературознавчого циклу.

У сучасній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури виокремлення творчого розуміння компоненту освітнього процесу має забезпечити формування стійкого наукового інтересу до літературознавчих питань, розвиток філологічних здібностей студентів. Наявність високого рівня зазначених професійних якостей стимулюватиме вихованців до постійного саморозвитку й професійного самовдосконалення. Виділення компоненту творчого конструктивного усвідомлення професійної підготовки майбутнього вчителя української мови і літератури можливе у площині герменевтичного підходу. При цьому увагу студентів слід акцентувати не стільки на педагогічних і літературознавчих фактах і явищах, скільки на індивідуально-особистісному змісті, неусвідомлених мотивах поведінки суб'єктів освітнього процесу.

З цією метою передбачено оновлення змістового компонента професійної підготовки вчителів-словесників шляхом запровадження елементів герменевтично-орієнтованої літературознавчої підготовки студентів, що передбачає включення до навчальних планів спецкурсів інтегрованого характеру: «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури», «Навчальні і наукові літературознавчі дослідження» або «Теорія і методика літературознавчих досліджень», «Літературна психотерапія», «Комунікативний феномен конспекту уроку», «Педагогічна риторика», оновлення методики викладання традиційних літературознавчих дисциплін у напрямі вироблення у майбутніх фахівців психологічної, інтелектуальної готовності до повної самореалізації, саморозвитку, вдосконалення навичок співтворчості на основі правильного розуміння, усвідомлення й інтерпретації професійно-зорієнтованих текстів педагогічного спрямування.

З огляду на творчий характер літературознавчої діяльності студентів-філологів — у майбутньому вчителів української мови і літератури — й іманентну притаманність креативності усім педагогічним працівникам, логічним є урахування ідей креативного підходу у розвитку літературознавчої компетентності. Відповідно до дослідницької позиції, успішність вияву і розвитку літературознавчої компетентності істотно залежить від результативності виконання різних видів літературознавчої діяльності, у кожному з яких наявний творчий компонент, що передбачає створення людиною текстів на основі сприйняття, осмислення, усвідомлення, оцінки

та інтерпретації художніх творів, літературно-критичних оглядів, нарисів, есе, репортажів тощо. Відтак літературознавчу діяльність можемо збагнути як безперервний творчий процес, спрямований на самореалізацію, самоактуалізацію і саморозвиток особистості, і такий, що виявляється через представлення створених текстів-інтерпретацій осмислених художніх, літературно-критичних, публіцистичних творів і праць із літературознавчих галузей наукового знання. Ефективність такої праці може забезпечуватися через наявність в індивіда здатності «пластично й адекватно змінювати досвід методичної діяльності, що перестав бути продуктивним за певних умов, а також створювати оригінальні засоби і способи навчальної взаємодії з учнями з метою їхнього творчого розвитку за допомогою мистецтва слова» [2, с.136].

Доцільність використання креативного підходу обумовлюємо сприянням студентам в оволодінні гуманістичною методологією творчого перетворення світу та гармонізації відносин у системі «людина-мистецтво-суспільство», а також специфікою освітнього процесу експериментального навчання майбутніх словесників. Такі завдання можливо виконати лише на основі інноваційно зорієнтованої освіти, головною метою якої є розкриття і розвиток особистісного потенціалу фахівця. Основними напрямками реалізації ідей креативного підходу в розвитку літературознавчої компетентності є: формування у студентів-філологів мотивації до літературознавчої діяльності, що ґрунтується на творчості; розвиток художньо-творчої уяви; забезпечення взаємодії раціонального й емоційного інтелекту у системі освітньої підготовки як каталізатора розвитку літературознавчої компетентності майбутніх педагогів-філологів; пошук засобів опосередкованого педагогічного впливу, стимулювання їхньої інтуїції в процесі розв'язання творчих завдань тощо.

Отже, застосування креативного підходу принагідно до розвитку літературознавчої компетентності обумовлює специфіку організації літературознавчої діяльності студентів-філологів — у майбутньому вчителів української мови і літератури, зорієнтовану на: 1) усвідомлення студентами різноманітних способів і технологій виконання літературознавчої діяльності; 2) творче переосмислення наявного досвіду літературознавчої діяльності та його модифікацію на основі трансформації вже відомих елементів, прийомів, методів діяльності, спрямованої на сприйняття, аналіз, інтерпретацію та оцінку літературно-художніх текстів; 3) філологічні та педагогічні імпровізації у процесі представлення результатів літературознавчої діяльності на аудиторних, позааудиторних заняттях, чи під час проходження фахової практики; 4) прагнення до самореалізації у літературно-творчій діяльності, вироблення індивідуального стилю виконання літературознавчої діяльності; 5) бажання створити сприятливі умови для літературного розвитку учнів, виховання їх як творчих читачів зі сформованих критичним мисленням; 6) швидку й ефективну адаптацію у постійно змінному науковому просторі й освітньому середовищі.

Висновки і перспективи. Успішність розвитку літературознавчої компетентності можлива на основі дотримання відповідних психолого-педагогічних умов, що у сукупності описаними принципами та методологічними підходами складають концептуальну основу експериментальної моделі розвитку літературознавчої компетентності. З огляду на багатовимірність процесу розвитку досліджуваного феномену, успішність якого залежить від дій суб'єктів експериментального навчання, обставин освітнього простору та особливостей управління означеним процесом уважали необхідним розмежувати сукупність педагогічних умов за відповідними групами. Саме означений аспект становитиме об'єкт наукового розгляду наступної публікації.

Література:

1. Блауберг И. В. Проблема целостности и системный подход / И. В. Блауберг ; Э. М. Мирский (сост., вступ. ст.). — М. : Эдиториал УРСС, 1997. — 448 с.
2. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія): навч. посібн. / О.М. Куцевол. — К. : Освіта України, 2009. — 464с.
3. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: навч. посібн. / В. С. Лутай — К. : ДАККО, 1996. — 256 с.
4. Новиков А. М. Методология образования / Новиков А. М. — Издание второе. — М. : «Эгвес», 2006. —

488 с.

5. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / Образцов П. И. — Санкт-Петербург : Питер, 2004. — 268 с.

6. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти : [монограф.] / О.М.Отич; за наук. ред. І.А.Зязюна. — Чернівці: Зелена Буковина, 2009. — 752 с.

7. Пехота О.М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя [монограф.] / Пехота О. М., Старєва А. М. — Миколаїв: Видавництво «Іліон», 2006. — 272 с.

8. Порус Б.Н. Екзистенціальні аспекти особистісно зорієнтованого освітнього процесу / Борис Натанович Порус // Освіта на Луганщині. — 2009. - № 2 (31). — С.60 — 67.

9. Порус Б.Н. Синергетика, екзистенціалізм та персонологія у концептуальній основі освітнього процесу / Борис Натанович Порус // Освіта на Луганщині. — 2010. - № 2 (33). — С.44— 53.

10. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : [монограф.] / О. М. Семенов — Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. — 404 с.

11. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів : [монограф.] / [В. Андрущенко та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. — К. : Педагогічна думка, 2011. — 317 с.

У статті охарактеризовано пріоритетні підходи сучасної методології педагогічної науки й освіти, що у своїй сукупності впливають на оновлення професійної підготовки майбутнього педагога-філолога, розвиток комплексу його компетентностей, забезпечуючи ефективність професіогенезу особистості та її успішну реалізацію у змінному соціокультурному просторі, сприяють домінуванню розвитку літературознавчої компетентності.

Ключові слова: методологічні підходи, літературознавча компетентність, учитель української мови і літератури.

В статье охарактеризованы актуальные подходы современной методологии педагогической науки и образования, которые оказывают комплексное влияние на обновление профессиональной подготовки будущего педагога-филолога, развитие у него ряда компетенций, обеспечивая эффективность профессионального развития личности, успешность самореализации, самоактуализации, способствуют признанию доминирования литературоведческой компетентности.

Ключевые слова: методологические подходы, литературоведческая компетентность, учитель украинского языка и литературы.

The article outlines the current approaches of modern methodology of pedagogical science and education, which have a complex influence on the updating of professional preparation of future teacher of Ukrainian language and literature, the development of a number of competencies, ensuring the effectiveness of the professional development of the individual, the success of self-realization, self actualization, promote the recognition of domination literary competence.

Keywords: methodological approaches, literary competence, teacher of Ukrainian language and literature.

УДК 37. 018. 560

В.І. Білоус
смт. Чернятин, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ ТА МУЛЬТИМЕДІА-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ КРЕАТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. Застосування комп'ютерних технологій в освіті має давню історію. Але «ерою відродження» для комп'ютерного навчання стала поява персональних комп'ютерів у 80-х роках. Індивідуальний характер роботи, графічні можливості і звук, зворотний зв'язок створили насправді чудові можливості для навчання.

Глобальне розширення інформаційного потенціалу призвело до реорганізації освіти в таких напрямках: забезпечення нового рівня якості підготовки спеціалістів, формування гнучкої